

EUROOPA
KONTROLLIKODA

Kõne
10. oktoober 2024

Euroopa Kontrollikoja presidendi Tony Murphy kõne

**Euroopa Kontrollikoja eelarveaasta 2023 aastaaruande
esitlemine**

Euroopa Parlamendi eelarvekontrollikomisjonile

10. oktoober 2024

Erinevuste korral tuleb lähtuda suulisest tekstist.

Lugupeetud esimees,

austatud liikmed,

härri volinik

Mul on hea meel olla täna siin **eelarvekontrollikomisjoni** ees ja tutvustada teile Euroopa Kontrollikoja **2023. aasta aruande peamisi järeldusi** ja põhisõnumeid. Minuga koos on minu lugupeetud kolleeg ja meie aastaaruande eest vastutav liige **Jan Gregor**.

Enne aastaaruande **üksikasjade** käsitlemist annan lühiülevaate sellest, mida meie **aastaaruanne** tegelikult sisaldab ja miks see on oluline.

Tutvustan esmalt meie aastaaruande **sisu**.

- o Aastaaruandes esitame me **auditiarvamuse** ELi finantsaruannete usaldusväärsuse ja nende aluseks olevate tehingute seaduslikkuse ja korrektsuse kohta.
- o Selles esitatakse **ELi eelarvekulutuste** hinnanguline **üldine veamäär**, näidates ära nende vahendite osakaal, mida ei ole kasutatud kooskõlas kohaldatavate eeskirjade ja määrustega.
- o Aastaaruanne on jaotatud peatükkideks vastavalt eri kuluvaldkondadele. Mõne valdkonna kohta esitame ka **konkreetsed veamäärad**.
- o **Eraldi peatükis** esitatakse meie leiud **taaste- ja vastupidavusraha**st kulutuste kohta, mis järgivad teistsugust **rakendamismudelit**.

Sisust tuleneb ka aruande **tähtsus**.

- o Tegemist on kontrollikoja **põhitootega**, mis nõuab märkimisväärset pühendumist ja jõupingutusi.

Aastaaruande peamine eesmärk on **teha kindlaks** parandamist vajavad valdkonnad ja **võimalikud riskid**, mis hõlmavad kõiki ELi tegevusvaldkondi. Võime tähelepanu juhtida valdkondadele, kus kavandatud tulemusi ei saavutatud, aga samas toome välja positiivsed aspektid, kui leiame, et miski toimib hästi. Näiteks leidsime jätkuvalt puudusi paljude ühtekuuluvuskulusid kontrollivate riiklike auditeerimisasutuste töös, kuid ühtlasi anname teada ühes Poola piirkondlikus rakenduskavas leitud headest tavadest. Auditeerimisasutuste kontrollnimekirjad ja töödokumendid hõlmasid piisavalt üksikasjalikult kõiki asjakohaseid aspekte. See võimaldas meil jälgida kontrollijälge ja teha järeldusi tehtud audititöö kohta.

Millised on meie 2023. aasta aastaaruande peamised järeldused?

Nagu varasematel aastatel, leidsime ka tänavu, et **ELi raamatupidamise aastaaruanne** annab ELi finantsolukorrast täpse ülevaate. Esitame raamatupidamise aastaaruande usaldusväärse kohta **märkusteta auditiarvamuse**.

Kogutulu oli 248,4 miljardit eurot. Nagu varasematel aastatel, esitame me tulude kohta **märkusteta arvamuse**. Oluline on siiski märkida, et meie arvamuses ei võeta arvesse **käibe- ja tollimaksude alalaekumisega** seotud tasumata jäänud summamid. Need alalaekumised viitavad erinevustele, mis tulenevad tollimaksudest ja käibemaksust **teatamata jätmisest või nendest kõrvalehoidumisest**, mille põhjuseks on **pettus või ebatõhusad maksukogumistavad**. Kuna neid laekumata summamid ei kirjendata tuluna, keskendutakse meie arvamuses **esitatud** arvandmetele.

Järgmiseks käsitlem kulutusi. ELi pikaajaline eelarvepakett hõlmab nii **mitmeaastast finantsraamistikku** kui taasterahastut „**NextGenerationEU**“ (NGEU). NGEU vahenditest moodustab suure osa **taaste- ja vastupidavusrahistu**, mille puhul kasutatakse mitmeaastasest finantsraamistikust erinevat **rakendamismudelit**. Seetõttu esitame 2023. aasta kulutuste seaduslikkuse ja korrektsuse kohta **kaks eraldi arvamust**: ühe **ELi traditsiooniliste eelarvekulutuste** ning teise **taaste- ja vastupidavusrahistu** kulutuste kohta.

Alustan **ELi traditsioonilistest eelarvekulutustest** ehk mitmeaastasest finantsraamistikust.

Sarnaselt viimastele aastatele suurenes **ELi eelarvekulutuste veamäär** ja ületab endiselt **olulisuse läve**, olles **5,6%** (2022. aastal 4,2%), mis tähendab eelnevate aastatega võrreldes **märkimisväärset kasvu**. Arvestades tuvastatud vigade läbivat iseloomu, esitame **viendat aastat järjest** kulutuste kohta **vastupidise arvamuse**.

ELi eelarvekulutuste veamäär määratakse kindlaks, võttes arvesse ja konsolideerides mitmeaastase finantsraamistiku eelarve eri poliitikavaldkondades tuvastatud veamäärad. Edasi käsitlem **konkreetseid poliitikavaldkondi**, et illustreerida **tüüpilisi leide**, mis mõjutavad meie üldist veamäära.

Alustan **ühtekuuluvusest**, mis moodustab **peaaegu 40%** meie auditeeritud kuludest.

Selles poliitikavaldkonnas on meie **hinnanguline veamäär 9,3%**, mis on kõrgem kui 2022. aasta **6,4%**. Meie leiud näitavad, et hinnangulise veamäära peamised põhjustajad olid **rahastamiskõlbmatud kulud ja projektid** ning riigihanke-eeskirjade rikkumine. Tegime kindlaks ka mitu tegurit, mis võisid suurendada õigusnormide vastaste kulude ohtu, nagu

- o **ajaline surve raha mitmeaastase finantsraamistiku perioodi 2014–2020 lõpuks ära kasutada;**

- o **konkureerivad ELi fondid, eelkõige taaste- ja vastupidavusrahastu;**
- o **pandeemia tingimustes** tehtud ja kontrollitud maksed;
- o **ühtekuuluvusprojektide 100%-lise ELi kaasrahastamise** võimalus. Sellised projektid moodustasid veamäärast **5%**.

Meie **auditi käsitlusviis** ühtekuuluvuse valdkonnas põhines liikmesriikide **auditeerimisasutuste** töö. Viimase seitsme aasta jooksul oleme leidnud, et nende kontrollid ei ole **piisavalt tõhusad**.

- o Auditeerimisasutused on järjepidevalt ekslikult teatanud, et allesjäänud veamäär on alla 2%.
- o Leiame oma auditite käigus jätkuvalt **tehingutes** vigu, mille auditeerimisasutused oleksid pidanud avastama oma kontrollide käigus.

Seega me lihtsalt **ei saanud tugineda** nende tööle. Võttes arvesse komisjoni enda auditite ja meie töö tulemusi seoses avastamata jäänud vigadega ning arvukaid puudusi auditeerimisasutuste töös, järeldame, et rahastamiskõlblikkuse perioodi lõpus (31. detsember 2023) ei toiminud **mitte kõik liikmesriikide juhtimis- ja kontrollisüsteemid** tõhusalt või piisavalt. Sellega seoses on oluline ka asjaolu, et paljudel juhtudel kasutatakse liikmesriikides **samu kontrolli- ja juhtimissüsteeme** ka **taaste- ja vastupidavusrahastu vahendite** haldamiseks.

Edasi vaatlen järgmist suurt kuluvaldkonda, rubriiki „**Loodusvarad ja keskkond**“, mille kulutustest moodustavad suurema osa põllumajandus ja maaelu areng. Meie hinnangul on see valdkond olulisel määral vigadest mõjutatud: veamäär on **2,2% (2022. aastal 2,2%)**.

Meie tulemused näitavad, et **otsetoetused** (mis moodustavad **66% mitmeaastase finantsraamistiku selle rubriigi kulutustest**) ei olnud **olulisel määral vigadest mõjutatud**. Küll olid seda aga muud kuluvaldkonnad kokku. Ülejäänud **34%** kulutustest moodustavadki need valdkonnad, sealhulgas **maaelu areng, turumeetmed, merendustegevus, kalandus, keskkond ja kliimameetmed**.

Ühtse turu, innovatsiooni ja digitaalvaldkonna puhul leidsime, et veamäär suurenes **2,7%-lt 2022. aastal 3,3%-le** 2023. aastal. Programmi „**Horisont 2020**“ kulutused on endiselt suure riskiga ja on meie tuvastatud vigade **peamine allikas**.

Võttes arvesse **rände ja piirihalduse** kasvavat tähtsust viimastel aastatel, lõi Euroopa Liit konkreetselt nende poliitikavaldkondade jaoks mitmeaastase finantsraamistiku 2021–2027 rubriigi 4. Selles valdkonnas peaksid kulutused uue mitmeaastase finantsraamistiku perioodil suurenema. 2023. aastal moodustavad need **2,1% ELi**

eelarvekulutustest. Me ei esita selle eelarverubriigi kohta eraldi veamäära, kuid avastasime **vigu** peaaegu **kolmandikus** meie kontrollitavatest **tehingutest**.

Järgmiseks vaatleme valdkonda „**Naabus ja maailm**“. See kuluvaldkond hõlmab mitut rahastamisvahendit, mis on seotud **globaalse Euroopa, ühinemiseelse abi ja humanitaarabiga**. Hoolimata meie valimi piiratud suuruselt näitavad meie audititulemused, et **mitmeaastase finantsraamistiku kõnealusel rubriigis on suur vearisk**. Avastasime vigu peaaegu pooltes meie kontrollitud tehingutest. Alates järgmisest aastast koostame selle rubriigi kohta erihinnangu, mis annab täpsema ülevaate sellest suure riskiga valdkonnast.

Viimane rubriik, „**Haldus**“, ei ole sarnaselt eelmistele aastatele meie hinnangul **oluliselt** vigadest mõjutatud.

Kokkuvõtteks võib öelda, et 2023. aasta aruandega seotud vastavuskontroll näitab, et **ELi eelarve** kulutuste veamäär on **märkimisväärselt suurenenud**, kusjuures peamiselt on seda mõjutanud **ühtekuuluvuse** valdkond.

Taaste- ja vastupidavusraha puhul on oluline märkida, et **sellest rahastatavad projektid on väga sarnased Ühtekuuluvusfondist rahastatavate projektidega ja nende üle teevad sageli järelevalvet samad riiklikud asutused**. Taaste- ja vastupidavusraha toimib aga kuludega sidumata rahastamismudeli alusel, mille puhul liikmesriikidele tehtavad maksed ei sõltu **ELi ja riiklike eeskirjade**, näiteks hanke- ja riigiabi-eeskirjade **järgimisest**.

Seetõttu ei hinda me (erinevalt **ühtekuuluvuspoliitika** valdkonnast ja **muudest ELi eelarvevaldkondadest**) taaste- ja vastupidavusraha kulusid käsitlevas hinnangus ja arvamuses seda, kas taaste- ja vastupidavusraha rahastatavate projektide **tegelikud kulud** on korrektsed. Taaste- ja vastupidavusraha määruse alusel hindame ja käsitleme kõnealusel arvamuse koostamiseks liikmesriikide **taaste- ja vastupidavusraha maksetaotlusi**, mille kohaselt peavad eesmärgid ja sihid olema **rahuldavalt täidetud** ja vastama **peamistele rahastamiskõlblikkuse tingimustele**.

Ja kuna see on **oluline**, tahaksin **rõhutada** järgmist:

- o **liikmesriikidele** taaste- ja vastupidavusraha tehtavad osamaksud ei ole seotud ei taaste- ja vastupidavusraha meetmete **hinnanguliste kulude** ega vahendite lõplike saajate **tegelike kuludega**;
- o liikmesriigid ei pea esitama oma maksetaotluses teavet **lõplike vahendite saajate** kantud kulude kohta.

2023. aastal oli **taaste- ja vastupidavusraha kogukulutuste** maht **53,6 miljardit eurot**. Meie audit hõlmas **17 liikmesriigile tehtud 23 toetusmakset** kogusummas **46,3**

miljardit eurot, ning eelmaksete tasaarvestamist summas **7,3 miljardit eurot**. Leidsime, et seitsmele liikmesriigile tehtud seitsme maksega seotud **16 eesmärgis või sihis** esines **finantsmõju** omavaid puudusi, mille veamäär ületab meie hinnangul **olulisuse läve**. Lisaks leidsime **süsteemide puudusi**, nagu **vahe-eesmärkide ja sihtide puudulik ülesehitus** ning **liikmesriikide aruandlus- ja kontrollisüsteemide** puudused. Kokkuvõttes esitame taaste- ja vastupidavusrahastu kulutuste kohta **märkustega arvamuse**.

Seoses meie **arvamusega taaste- ja vastupidavusrahastu kohta** on oluline rõhutada, et **ELi ja liikmesriikide eeskirjade mittejärgimine** on peamine järjest suurenevate vigade allikas ühtekuuluvuspoliitika kulutustes ja muudes mitmeaastase finantsraamistiku eelarvevaldkondades. **Määruses määratletud taaste- ja vastupidavusrahastu mudel** näeb aga ette, et liikmesriigid kontrollivad taaste- ja vastupidavusrahastust rahastatavaid projekte ise, ning ei taga süstemaatiliselt taaste- ja vastupidavusrahastu kulutuste vastavust nendele eeskirjadele. See tekitab kindluse andmises lünga, mis ohustab tõsiselt ELi finantshuve.

Oluline on märkida, et seda muret kajastavad ka teised. **Euroopa Prokuratuuri 2023. aasta aruandes** teatati 233-st taaste- ja vastupidavusrahastuga seotud aktiivsest pettuste uurimisest ELi liikmesriikides. See on suuruselt neljas arv Euroopa Prokuratuuri aktiivseid uurimisi ELi programmi kohta.

Seepärast tuleks taaste- ja vastupidavusrahastu eeskujul loodavates **tulevastes ELi rahastamismudelites** neid probleeme arvesse võtta, et tagada ka edaspidi ELi finantshuvide piisav kaitse.

ELi eelarve tulevikku silmas pidades käsitletakse meie aastaaruandes ka **makromajandusliku tasandi kriitilisi probleeme**, mis ei ole osa meie vastavuskontrollist.

2023. aastal suurenes **ELi võlg 458,5 miljardi euroni**. See tulenes peamiselt taasterahastu „Next Generation EU“ jaoks võetud laenudest. See näitaja on nüüd **kaks korda suurem** kui 2021. aastal. On aga endiselt **ebaselge**, kuidas see võlg **tagasi makstakse**, kuna komisjoni **omavahendite** ettepaneku kohta ei ole otsust tehtud, ning ei ole selge, kas ettepanekuga luuakse **piisavalt tulu** taasterahastu „NextGenerationEU“ võla tagasimaksmiseks. See rahaline vastutus jääb **järgmise põlvkonna** kanda.

2022. ja 2023. aasta **kõrge inflatsioon** mõjutab jätkuvalt eelarvet ning meie hinnangul võib ELi eelarve 2025. aasta lõpuks kaotada ligikaudu **13% oma ostujõust**. Lisaks on **täitmata kulukohustused** jõudnud rekordilise **543 miljardi euroni**, mis suurendab kulukohustuste vabastamise tõenäosust. See olukord suurendab **survet haldusressurssidele** ja sellest tulenevalt suureneb ka **vearisk**.

Meie aastaaruanne sisaldab **rohkesti üksikasjalikku lisateavet** ja leide, mida hea meelelega täna tutvustaksin, kuid kahjuks ei ole selleks piisavalt aega. Kutsun teid aga üles meie aastaaruandes ja **ELi auditi lühikokkuvõttes** esitatud põhjalike leidudega ise tutvuma. Mõlemad dokumendid on teile edastatud.

Lõpetuseks tahaksin tänada **kontrollikoja töötajaid** ja kolleegiumi nende pühendumuse ja asjatundlikkuse eest. Nende **pühendumus ja professionaalsus** on kontrollikoja aastaaruande kõrge kvaliteedi tagamisel ja institutsiooni arendamisel otsustava tähtsusega.

Tänan teid tähelepanu eest ja jään ootama teie küsimusi.